Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagstiftning om räntestöd till dem som har bostadsskulder och betalningssvårigheter

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag genom vilken ett nytt räntestödssystem som gäller en bestämd tid skapas för dem som har bostadsskulder och betalningssvårigheter. Genom räntestödet stöds sådana privatpersoner med betalningssvårigheter som inte utan ekonomiskt stöd klarar av att betala räntorna för sina bostadslån, men vilkas ekonomi kan fås i jämvikt genom räntestöd som beviljas för en bestämd tid. Avsikten är att det nya systemet skall vara enkelt vad gäller grunderna för beviljandet, så att penninginrättningarna kan uppbära räntegottgörelse utan myndighetsbeslut i frågan. Kommunen föreslås dock vid behov fastställa gäldenärens eller gäldenärshushållets utredning över inkomsterna och över förmögenhetens värde.

I propositionen föreslås att det skall stadgas att skuldsedlar som uppkommit i samband med reglering av räntestödslån skall vara fritagna från stämpelskatt. Räntestödet är också fritaget från inkomstskatt med stöd av inkomstskattelagen.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter att de har antagits och blivit stadfästa.

Propositionen ansluter sig till den tredje tilläggsbudgeten för 1993 och avses bli behandlad i samband med den.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläget

Hushållens skuldsättningsgrad, dvs. skuldbeloppet i förhållande till de disponibla inkomsterna, beräknas 1993 vara 75,5 procent. Den är inte exceptionellt hög jämfört med de andra västländerna. Skuldsättningsgraden har sjunkit varje år under detta årtionde efter att ha stigit kraftigt på 1980-talet.

Enligt Bankföreningen i Finland hade bankerna vid utgången av 1992 beviljat bostadslån till ett belopp av 104 mrd. mk. Bankernas oreglerade fordringar uppgick till 55 mrd. mk. Med oreglerade fordringar avses sådana fordringar för vilka varken räntor som förfallit till betalning eller amorteringar har betalts på åtminstone tre månader och för vilka inget nytt betalningstidsschema har fastställts.

Enligt Bankföreningen i Finland utgör ungefär hälften av hushållens oreglerade lån, dvs. 6 mrd. mk, bostadslån. Omkring 25 000 hushåll antogs befinna sig i denna situation.

Bedömningen motsvarar de siffror som angetts i en förundersökning om personer med bostadsskulder och deras problem som konsumentforskningscentralen utfört. Enligt förundersökningen fanns det vid utgången av 1991 i Finland 25 000—30 000 hushåll med bostadslån som hade betalningssvårigheter. I de hushåll som omfattades av undersökningen hade bostadsskulderna i medeltal uppgått till 200 000—300 000 mk.

Enligt uppgifter som Finlands Bank sammanställt var cirka 6 procent av hushållens — till vilka också näringsidkarna räknas — bankskulder oreglerade vid utgången av 1992. Omkring 60 000 hushåll bedömdes ha direkta problem med att sköta sina skulder. I siffran ingår både hushåll med bostadslån och hushåll med konsumtionskrediter.

Orsaken till att privatpersoner och hushåll har svårigheter att betala sina skulder är ofta någon oförutsägbar ogynnsam förändring i levnadsförhållandena. För tillfället kan arbetslöshet antas vara den främsta orsaken. I mars 1993 var arbetslöshetsgraden enligt statistikcentralen 19,0 procent, så en betydande del av hushållen lider av arbetslöshetens verkningar. Andra viktiga orsaker till problem är upplösning av äktenskap och samboförhållanden, permittering samt allvarliga sjukdoms- och olycksfall i familjen. En betydande faktor när det gäller företagarfamiljer är svårigheter i företagsverksamheten. Den nedgång i de disponibla realinkomsterna som fick sin början i hushållen 1992 har försämrat också de förvärvsarbetandes möjligheter att sköta sina skulder.

Utvecklingen för låneräntornas del förvärrade också skuldproblemen. Realräntorna steg synnerligen högt de första åren av detta årtionde. Marknadsräntorna och förändringarna i dem var en ny osäkerhetsfaktor som inte förutsågs tillräckligt väl.

De kraftiga förändringarna på bostadsmarknaden har också bidragit till att många hushåll råkat i betalningssvårigheter på grund av bostadslånen. Bostadspriserna steg ytterst snabbt från 1987 till första kvartalet 1989. Priserna dök brant nedåt under andra kvartalet 1989, och samtidigt minskade antalet bostadsköp. Prisnedgången har fortgått mindre brant från första halvåret 1990 till 1992. Därefter har prisnivån blivit jämnare.

Förändringarna på bostadsmarknaden var orsaken till att en del av dem som bytte bostad i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet råkade i en bostadsfälla. Försäljningstiden för den gamla bostaden kunde bli oskäligt lång, eller så måste bostaden säljas till ett pris som var avsevärt lägre än väntat. De här fallen har blivit färre efter hand som försiktigheten vid bostadsbyten har ökat och prissituationen har stabiliserats. De nya hushåll som råkat i betalningssvårigheter är för det mesta sådana som inte klarar finansieringskostnaderna för den ägarbostad de har köpt.

1.1. Lagstiftning och praxis

1.1.1. Speciallagstiftning som gäller en bestämd tid och angår personer med bostadsskulder

För att hjälpa överskuldsatta personer med bostadsskulder gavs i maj 1992 en lag om räntestöd till dem som har bostadsskulder och är i ekonomiska svårigheter (408/92) och en lag om beviljande i vissa fall av anskaffningslån enligt lagen om bostadsproduktion (412/92). Lagarna trädde i kraft den 15 maj 1992 och de gäller till och med den 30 juni 1993.

Genom lagen om räntestöd till dem som har bostadsskulder och är i ekonomiska svårigheter skapades ett nytt räntestödssystem för att stöda gäldenärer som har betydande ekonomiska svårigheter och som inte klarar utgifterna för skötseln av bostadslånen med hjälp av kreditinstitutets finansieringsarrangemang eller andra medel som hushållet har till sitt förfogande. De närmare grunderna för beviljandet ingår i statsrådets beslut om grunderna för godkännande av lån som räntestödslån till dem som har bostadsskulder och är i ekonomiska svårigheter (434/92).

I tilläggsbudgeten för 1992 ingick en fullmakt att godkänna lån inom ramen för räntestödet till ett belopp av sammanlagt 640 milj. mk. Det antogs att cirka 1600 av de värst skuldsatta hushållen skulle kunna stödas med hjälp av summan. Ansökningstiden för räntestöd gick ut den 30 juni 1992 och 3 204 ansökningar lämnades in. Över 60 procent av ansökningarna uppfyllde inte de stränga villkoren för beviljande av räntestöd. Den 19 april 1993 hade 916 ansökningar godkänts. Ett litet antal ansökningar återstod ännu att behandla.

De godkända räntestödslånen uppgår i medeltal till cirka 383 000 mk. Räntan för räntestödslånen är i genomsnitt 13,4 procent.

Ansökningarna lämnades in till kommunerna, därifrån de sändes till bostadsstyrelsen för avgörande. Det visade sig vara mera arbetskrävande än väntat att behandla ansökningarna, varför behandlingen drog ut på tiden. Ansökningarna var oklara och bristfälliga och krävde rikligt med utredningar.

Genom lagen om beviljande i vissa fall av anskaffningslån enligt lagen om bostadsproduktion skapades möjligheter för kommunerna, kommunalförbunden och vissa andra samfund att köpa bostäder av familjer som råkat i

bostadsfällan och att använda bostäderna som hyresbostäder. För köpet kan man få anskaffningslån till aravavillkor ur fonden för utvecklande av bostadsförhållandena. I den första tilläggsbudgeten 1992 beredde man sig på att bevilja 300 anskaffningslån för ändamålet. Efterfrågan på anskaffningslån var dock liten. Den 23 april 1993 hade ansökningar om att anskaffa 153 bostäder lämnats in till bostadsstyrelsen, och lån för att anskaffa 87 bostäder hade beviljats. En faktor som bidragit till den ringa efterfrågan på lånen var köparnas svårigheter att ordna självfinansieringsandelen, som vanligen utgör 5—13 procent av anskaffningskostnaderna.

För att öka anskaffningen mildrades grunderna för beviljande av lån (statsrådets beslut 1031/92) och i budgeten för 1993 reserverades ett anslag om 2 milj. mk, av vilket bidrag kan beviljas för andelen eget kapital av anskaffningskostnaderna.

1.1.2. Skuldsanering för privatpersoner

Den 8 februari 1993 trädde lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/93) och lagen om företagssanering (47/93) i kraft. Syftet med skuldsanering för privatpersoner är att rätta till den ekonomiska situationen för en insolvent privatperson. Målsättningen är enligt propositionen att skuldproblemen i första hand skall lösas på frivillig väg genom förhandlingar. Skuldsanering skall komma i fråga endast om en frivillig förlikningslösning inte har kunnat uppnås. Domstol skall besluta om skuldsaneringen och fastställa ett betalningsprogram för gäldenären.

Skuldsanering kan beviljas en gäldenär, om den huvudsakliga orsaken till insolvensen är att gäldenärens betalningsförmåga har försvagats väsentligt på grund av sjukdom, arbetsoförmåga, arbetslöshet eller annan förändring i förhållandena som i huvudsak inte beror på gäldenären själv, eller om det i övrigt föreligger vägande skäl för en skuldsanering med beaktande av beloppet av skulderna i förhållande till gäldenärens betalningsförmåga.

Fram till den 16 april 1993 hade 1 616 ansökningar om skuldsanering för privatpersoner lämnats in till domstolarna.

I anslutning till att lagen trätt i kraft har både de kommunala myndigheterna och medborgarorganisationer ordnat skuldsaneringstjänster.

1.2. Bedömning av nuläget

Eftersom arbetslöshetsgraden är hög kan man göra bedömningen att antalet hushåll som råkat i betalningssvårigheter på grund av arbetslöshet fortsätter stiga. På detta inverkar dessutom arbetslöshetens struktur. Antalet långvarigt arbetslösa stiger kraftigt. Enligt arbetsministeriet var drygt 65 000 personer långvarigt arbetslösa i slutet av mars 1993, då de alltså hade varit arbetslösa i mer än ett år utan avbrott. Ett år tidigare var antalet 18 000. Ökningen var alltså 268 procent på ett år.

Å andra sidan underlättar vissa drag i den ekonomiska situationen ställningen för dem som har bostadsskulder. Bostadspriserna har sjunkit avsevärt, vilket i synnerhet underlättar köpet av den första bostaden. Räntenivån har också gått ner, vilket underlättar situationen både för dem som skaffat sin bostad tidigare och för dem som skaffar sin första bostad. Medelräntan på nya lån som bankerna beviljat åren 1990—92 har varit 13,00—13,30 procent, medan den i februari 1993 var 11,93 procent. Medelräntan för hela den bostadskreditstock som bankerna beviljat har visserligen inte förändrats lika kraftigt. Medelräntan har sjunkit från 12,13 procent 1992 till 11,24 procent i februari 1993. Åren 1990 och 1991 var medelräntan under 12 procent.

Genom specialstödåtgärder som riktas till dem som har bostadsskulder och är i ekonomiska svårigheter kan drygt ettusen hushåll hjälpas. Det är svårt att bedöma hur många hushåll som ansöker om skuldsanering för privatpersoner och hur många som beviljas sådan. I beredningsskedet har det uppskattats att 6 000—8 000 ansökningar på årsbasis kommer att tas upp till behandling vid domstol.

Utöver möjligheten till skuldsanering behövs alltjämt också specialåtgärder som i synnerhet riktas till personer som har bostadsskulder och betalningssvårigheter.

2. Propositionens syften och centrala förslag

Det räntestöd som föreslås i propositionen är

avsett för sådana personer med bostadsskulder som inte klarar räntekostnaderna för sina bostadskrediter utan stöd, men vilkas ekonomiska ställning dock inte förutsätter en helhetslösning av typ skuldsanering. Syftet med räntestödet är att få hushållets ekonomiska situation i jämvikt så att familjen efter räntestödsperioden själv förmår klara utgifterna för låneskötseln. Genom räntestödet kan man minska antalet privatpersoner som behöver skuldsanering. Beviljandet av räntestöd är ett avsevärt enklare förfarande administrativt sett.

Avsikten är att räntestödet skall kunna riktas till stödtagarna på ett sätt som kräver så litet myndighetsresurser som möjligt. Grunderna för beviljande av räntestödet avses bli så schematiska att ett myndighetsbeslut i frågan inte är nödvändigt, utan den som beviljat lånet (nedan lånebeviljaren) kan uppbära räntegottgörelse hos statskontoret utan något beslut som föregår detta. Förslaget baserar sig på att det varken inom statsförvaltningen eller bland de kommunala myndigheterna finns någon sådan instans som har tillräckligt med sakkunskap och behövliga personalresurser för att kunna behandla ansökningarna snabbt. I det rådande ekonomiska läget kan det inte anses vara befogat att ens tillfälligt öka personalen kraftigt för att behandla ansökningarna.

Eftersom inkomsterna hos dem som ansöker om stöd föreslås utgöra grunden för beviljande av räntestöd, bör en kommunal myndighet dock fastställa de inkomster som används som grund för beräkningen, om de inte går att utreda entydigt genom t.ex. ett intyg som arbetsgivaren utfärdar.

Förmögenheten föreslås också vara en grund för erhållande av stöd. Då granskas den förmögenhet som består av annat än en bostad för eget boende eller egendom som är oundgänglig för idkande av den egna näringen. Om förmögenhetens värde inte framgår tillräckligt tydligt av beskattningsuppgifterna, fastställer kommunen också utredningen över förmögenhetens värde.

När lånebeviljaren konstaterar att villkoren för erhållande av stöd uppfylls underrättar den statskontoret om detta, varefter lånebeviljaren periodiskt uppbär räntegottgörelse. Bostadsstyrelsen leder och ger råd samt övervakar stödfördelningen genom kontroller som görs i efterhand.

3. Propositionens verkningar

3.1. Ekonomiska verkningar

I den tredje tilläggsbudgetpropositionen föreslås att maximibeloppet av de lån som godkänns att omfattas av räntestöd skall höjas med 800 milj. mk. Anslaget för betalning av räntestöd föreslås bli höjt med 25 milj. mk. För ändamålet kan också användas den höjning av fullmakten för godkännande med 160 milj. mk samt den höjning av anslaget för utanordning med 8 milj. mk som ingått i den andra tilläggsbudgeten för innevarande år. Av den fullmakt för godkännande som ursprungligen anvisats för 1992 återstår dessutom ännu att använda ungefär 150 milj. mk.

I genomsnitt uppgår räntestödslånen till uppskattningsvis 300 000 mk. Då räntestödet är 5 procent av lånekapitalet kan antalet hushåll som stöds uppskattas till sammanlagt 3 700. De totala utgifter som dessa räntestödslån åsamkar staten åren 1993—1996 kan uppskattas till sammanlagt 166,5 milj. mk.

Betalningen av räntestöd minskar behovet av bankstöd.

Räntestödet minskar kommunernas utgifter, eftersom utkomststöd kan beviljas för ränteutgifterna för bostadslån. Det är dock svårt att bedöma hur stor minskningen är, eftersom praxis i fråga om beviljandet varierar. Minskningen kan dock antas vara liten.

Avsikten är att stödet skall inverka på hushållens ekonomiska ställning så att den ekonomiska situationen för dem som blir delaktiga av stödet stabiliseras. Målet är att hushållen efter stödperioden själva skall klara sina kostnader för bostadslånen.

3.2. Verkningar i fråga om organisation och personal

Lånebeviljaren bär upp räntegottgörelse hos statskontoret efter att ha utrett att villkoren för stöd uppfylls. Inget myndighetsbeslut om beviljande fattas före detta. Endast i det fall att inkomst- och förmögenhetsuppgifterna inte kan utredas på ett enkelt sätt genom intyg är det kommunen som fastställer de utredningar över inkomsterna och förmögenheten som används när möjligheten att få stöd utreds. Detta medför i någon mån nya uppgifter för kommunerna.

Bostadsstyrelsen föreslås bereda och fastställa de blanketter och anvisningar som behövs samt sköta den behövliga ledningen och rådgivningen.

Eftersom lånebeviljarna uppbär räntegottgörelse hos statskontoret utan något myndighetsbeslut som föregår detta bör den övervakning som sker i efterhand vara tillräcklig. Bostadsstyrelsen föreslås kontrollera hur stödet fördelats genom att den i efterhand går igenom lånebeviljarnas avgöranden. Efter att bostadsstyrelsens verksamhet upphört den 1 december 1993 överförs uppgifterna på statens bostadsfond. Man kan anta att uppgifterna förutsätter fem personers arbetsinsats, först vid bostadsstyrelsen och senare vid statens bostadsfond.

Statskontoret sköter utanordningen av räntegottgörelse och i samband med detta sker också övervakning. En del av rådgivningsbehovet riktas också till statskontoret. Det har uppskattats att uppgifterna vid statskontoret förutsätter en persons arbetsinsats.

4. Beredning av ärendet

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid miljöministeriet. Bostadsstyrelsen och statskontoret har medverkat vid beredningen. Under beredningen har Bankföreningen i Finland hörts. Förhandlingar om regleringsdokument har förts, eftersom propositionen ökar kommunernas uppgifter.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Lag om räntestöd till dem som har bostadsskulder och betalningssvårigheter

1 §. Enligt propositionen skall räntestöd betalas till sådana gäldenärer som inte med beaktande av sin inkomstnivå har möjlighet att klara betalningen av räntorna på sina lån utan ekonomiskt stöd. Härvid granskas gäldenärens eller, om flera personer ingår i hushållet, hela hushållets inkomster. Syftet med räntestödet är att förbättra familjens ekonomiska ställning så att familjen klarar av att betala räntorna på bostadslånen och så att den efter detta också har de medel som behövs för ett skäligt uppehälle. Utgångspunkten är då att bostadslånet inte amorteras under den tid räntestöd betalas. När man bedömer den nivå som behövs för ett skäligt uppehälle är avsikten att som jämförelseobjekt använda den miniminivå som behövs för utkomsten och som används när utkomststöd beviljas.

De som varaktigt delar samma bostad anses höra till samma hushåll, om inte några av dem som bor i bostaden förfogar över en del av bostaden på basis av ett särskilt avtal. Nära släktingar som delar samma bostad anses dock alltid höra till samma hushåll. Begreppet hushåll motsvarar då begreppet hushåll i 1 § lagen om bostadsbidrag (408/75). Definitionen av begreppet hushåll är avsedd att intas i det statsrådsbeslut som kommer att utfärdas om grunderna för godkännande av lån som räntestödslån.

De som kommer i fråga som lånebeviljare är sådana institut som bedriver finansieringsverksamhet och av vilkas medel bostadslån beviljas. Med depositionsbanker avses enligt 1 § lagen om depositionsbankernas verksamhet (1268/90) affärsbanker, sparbanker, andelsbanker och Postbanken Ab. Med kreditinstitut avses enligt 2 § lagen om finansieringsverksamhet (1544/91) aktiebolag, andelslag och hypoteksföreningar som bedriver finansieringsverksamhet. Med försäkringsbolag avses de försäkringsbolag som avses i lagen om försäkringsbolag (1062/79). Med pensionsanstalter avses pensionsanstalter, pensionskassor, försäkringskassor samt pensionsstiftelser som avses i olika pensionslagar.

Avsikten är att räntestödet skall riktas till sådana gäldenärer som med hjälp av stödet kan väntas klara av sin egen andel av räntebetalningen. Bedömningen utförs så att de inkomstuppgifter som gäldenären lämnat jämförs med de ränteutgifter som återstår att betala efter räntestödet. Om en tillräcklig del av inkomsterna inte återstår för familjens utkomst, kan det i regel anses att situationen förutsätter att skuldsanering för privatpersoner tillämpas.

Räntegottgörelse betalas inte heller, om sådan inte kan anses vara behövlig med tanke på gäldenärens förmögenhet. Avsikten är härvid att beakta annan förmögenhet än en bostad för eget boende eller förmögenhet som är oundgänglig för idkande av den egna näringen. Närmare bestämmelser om detta kommer att utfärdas i statsrådets beslut om grunderna för att godkänna räntestödslån.

För att undvika överlappande statligt stöd betalas ingen räntegottgörelse, om sådan redan betalas för samma lån av statens medel med stöd av någon annan lag. Här kommer närmast räntestöd enligt landsbygdsnäringslagen (1295/90) i fråga. Räntestöd kan inte heller betalas, om lånet med stöd av lagen om räntestöd till dem som har bostadsskulder och är i ekonomiska svårigheter (408/92) skulle ha godkänts att omfattas av räntestöd. Inte heller ingår i lagens tillämpningsområde de lån som kreditinstituten med stöd av landsbygdsnäringslagen beviljar av medel ur gårdsbrukets utvecklingsfond.

Begränsningen gäller däremot inte betalning av räntestöd för sådana lån för vilka räntestöd betalas med stöd av lagen om räntestödslån för anskaffande av ägarbostad (639/82). Grunden för denna avvikelse är att en del av dem som köpt sin första bostad och får räntestöd behöver ännu mera räntestöd för att klara sig. Särskilt kraftigt drabbar arbetslösheten de unga åldersklasserna. Dessutom avser regeringen att sänka de nuvarande räntestöd som fastställts som fasta procentsatser enligt sitt ställningstagande av den 31 mars 1993 om att förbättra sysselsättningen samt trygga en stabil ekonomisk utveckling.

2 §. Som räntestödslån kan godkännas bara ett lån som har tagits för att finansiera anskaffningen av en ägarbostad. Det ursprungliga bostadslånet bör ha lyfts i sin helhet innan denna lag trätt i kraft. Denna avgränsning är avsedd att begränsa den skara som ansöker om stöd och att utesluta sådan skuldsättning som skett i hopp om att erhålla stöd.

Även om det ursprungliga lånet bör ha lyfts innan lagen trätt i kraft, måste också lån som lyfts senare kunna godkännas i vissa fall. Sådana nya lån är lån som uppkommer i stället för det ursprungliga bostadslånet eller de ursprungliga bostadslånen när lånen regleras. Behovet att reglera lån kan också bero på arrangemang som krävs i samband med räntestödslångivningen.

Enligt 3 mom. beslutar statsrådet närmare om grunderna för att ett lån skall godkännas som räntestödslån. Avsikten är att grunderna skall utformas så enkelt och så entydigt som möjligt, så att lånebeviljarna kan konstatera om villkoren uppfylls utan att något separat myndighetsbeslut i frågan behöver fattas. En förutsättning för stöd kunde då vara att gäldenärsfamiljens inkomster är otillräckliga för att betala räntorna på bostadslånen. Avsikten är inte att undersöka orsaken till skuldsättningen.

3 §. Enligt propositionen får den ränta som lånebeviljaren uppbär vara högst lika stor som den ränta som vid samma tidpunkt tillämpas på lån som beviljas för liknande ändamål. Räntenivån är härvid beroende av när lånet har beviljats och vilken lånets referensränta är.

Gäldenären och lånebeviljaren kan fritt komma överens om lånetiden.

Fördelen med räntestödet bör i sin helhet gå till att förbättra gäldenärens ekonomiska ställning. Lånebeviljaren får alltså inte skärpa villkoren för räntestödslånet eller för andra lån som gäldenären fått av beviljaren, trots att gäldenärens betalningsförmåga förbättras tack vare stödet. Om sådana situationer uppdagas, skall den instans som övervakar finansieringsinstitutet underrättas och denna har att pröva vilka åtgärder som skall vidtas.

4 §. Avsikten är att beslut om beloppet av räntegottgörelsen samt maximibeloppet av räntestödslån skall fattas i samband med statsbudgeten. Beloppet av räntegottgörelsen föreslås utgöra fem procent om året av det kapital som återstår på räntestödslånet. Gottgörelsen motsvarar de räntegottgörelser som redan betalas för lån vilka personer som har bostadsskulder och är i ekonomiska svårigheter har.

Räntegottgörelse betalas för högst tre år. Stödtiden är densamma som för motsvarande redan beviljade räntestöd. Avsikten är att gäldenären därefter själv skall kunna klara av de utgifter som hans bostadslån förorsakar.

För tydlighetens skull stadgas det i paragrafen att lånebeviljaren hos gäldenären uppbär endast skillnaden mellan räntan på räntestödslånet och räntegottgörelsen.

Räntegottgörelsen betalas av statskontoret, liksom vid andra räntestödssystem inom bostadssektorn. Räntegottgörelse kan betalas också till ett samfund som lånebeviljaren anvisar, om detta har ett härtill behövligt bemyndigande. I 4 mom. ges statskontoret rätt att

meddela närmare anvisningar i anslutning till betalningsförfarandet. Detta bemyndigande behövs för att statskontoret smidigt skall kunna sköta utanordningen av räntegottgörelse. Anvisningarna gäller närmast vilka uppgifter lånebeviljarna skall tillställa statskontoret samt i vilken form och vid vilken tidpunkt detta skall ske.

5 §. Om de allmänna villkoren för räntestödslån stadgas vid behov genom förordning. Det gäller närmast stadganden om hur man skall förfara beträffande krediter i utländsk valuta samt stadganden om när räntorna för räntestödslånen förfaller till betalning.

6 §. Utgångspunkten för det system som föreslås är att lånebeviljaren kan uppbära räntegottgörelse hos statskontoret utan att något myndighetsbeslut föregår detta. Detta är förfaringssättet t.ex. då räntegottgörelse enligt lagen om räntestödslån för anskaffande av ägarbostad uppbärs.

Grunden för stöd är att hushållets inkomster inte räcker till för att betala räntorna på bostadslånen, när de penningmedel som behövs för familjens skäliga uppehälle beaktas. I det system som föreslås utreder lånebeviljaren om gäldenären har rätt till räntestöd. För detta behövs uppgifter om hushållets inkomster. Som inkomster beaktas de disponibla fasta inkomster som medlemmarna i hushållet har. Detaljerade stadganden om beaktande av sociala förmåner utfärdas genom statsrådsbeslut.

Om det är möjligt att utreda inkomsterna på ett enkelt sätt genom ett löneintyg i föreskriven form som arbetsgivaren utfärdar är det inte nödvändigt att kräva att en myndighet skall fastställa inkomstuppgifterna. Med löneintyg kan jämställas ett intyg över arbetslöshetsdagpenning som en arbetskraftsmyndighet utfärdat samt ett intyg över pension som en pensionsanstalt utfärdat. Om det finns flera förvärvsinkomstkällor eller om inkomstbeloppet i övrigt lämnar rum för tolkning, skall en kommunal myndighet fastställa den utredning över hushållets inkomster som sökanden lämnat in, och denna utgör i dessa fall grund för beräkningen. I regel behövs kommunens fastställelse t.ex. när gäldenärens inkomster är företagarinkomster eller när inkomsterna består av sociala förmåner.

Kommunen föreslås också vid behov fastställa den utredning över förmögenhetens värde som gäldenären skaffat. Fastställelsen kommer i fråga bara när gäldenären utöver en egen bostad eller sådan förmögenhet som idkandet av den egna näringen förutsätter har annan betydande förmögenhet, och denna förmögenhets värde inte framgår av beskattningsintyget.

7 §. Avsikten är att det i statsbudgeten skall fattas beslut om det årliga maximibeloppet av räntestödslån. I paragrafen föreslås att miljöministeriet skall ges rätt att fastställa hur fullmakten att godkänna lån skall fördelas mellan lånebeviljarna. Avsikten är att fullmakten skall fördelas mellan bank- och finansieringsinstitutgrupperna. Detta behövs med tanke på det praktiska beviljandeförfarandet samt för att säkerställa bankgruppernas inbördes jämlikhet, om fullmakten att godkänna lån visar sig vara knapp. Fördelningen av fullmakten skulle kunna fastställas mellan grupperna t.ex. i förhållande till dessas bostadskreditstock för privatpersoner efter långivargrupp innan lagen trätt i kraft. Användningen av fullmakten måste också kunna följas. Denna uppgift ankommer på statskontoret. Bankgrupperna kunde centraliserat själva följa hur den egna andelen använts.

8 §. I paragrafen konstateras för tydlighetens skull att om ett lån återbetalas, upphör utbetalningen av räntegottgörelse från den tidpunkt då lånet återbetalades.

9—10 §. De föreslagna paragraferna om missbrukssituationer och övervakning motsvarar i huvudsak stadgandena i motsvarande övriga räntestödslagar.

Lånebeviljarnas övervakningsskyldighet gäller det skede då lånet godkänns att omfattas av räntestöd. Övervakningen efter detta handhas av bostadsstyrelsen och statskontoret.

Bostadsstyrelsen utför övervakning i efterhand genom stickprov som gäller huruvida stödet fördelats riktigt mellan stödtagarna. För detta ändamål bör bostadsstyrelsen få tillgång till behövliga uppgifter som i huvudsak står att få i de handlingar som lånebeviljarna förfogar över.

För att långivarna utan hinder av banksekretessen skall kunna överlåta de uppgifter som behövs bör gäldenären ge sitt samtycke härtill, t.ex. i samband med att han ansöker om räntestöd.

Statskontoret övervakar utanordningens riktighet. Statskontoret inställer också utbetalningen av räntegottgörelse samt fattar beslut om den påföljd som avses i 9 §. Dessutom är stadgandet om subventionsbedrägeri i 29 kap. 5 § strafflagen vid behov tillämpligt på

gäldenären. Avsikten är att paragrafens innehåll skall framgå av den blankett som används vid ansökan om räntestöd.

11 §. Bostadsstyrelsen ges möjlighet att fastställa blankettmodeller samt att meddela närmare anvisningar om förfarandet vid ansökan om räntestöd. Blankettmodellerna kan närmast gälla ansökan om stöd samt uppgifter om inkomsterna.

1.2. Lag om temporär ändring av lagen angående stämpelskatt

I samband med räntestödslånearrangemangen kan det bli nödvändigt att arrangera skulderna på nytt så att stämpelskatt för skulden igen måste betalas. Betalningen av stämpelskatt minskar dock den inverkan som stödsystemet önskas ha. Därför föreslås det att lagen angående stämpelskatt skall ändras till denna del. Det föreslås att till lagen fogas ett temporärt stadgande, enligt vilket skuldsedlar som uppgjorts vid regleringar som avses i lagen om räntestöd till dem som har bostadsskulder och betalningssvårigheter fritas från stämpelskatt. Den fritagning från stämpelskatt som avses i stadgandet gäller också sådana skuldsedlar som uppstår i samband med regleringen men där räntestöd inte betalas för skulderna.

Med stöd av 53 § inkomstskattelagen (1535/92) är räntestöd inte skattepliktig inkomst.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

Med stöd av 12 § i den föreslagna lagen om räntestöd för dem som har bostadsskulder och betalningssvårigheter kan vid behov utfärdas en förordning där det stadgas om verkställigheten av lagen. Enligt 5 § i lagförslaget stadgas vid behov genom förordning om de allmänna villkoren för räntestödslån. I förordningen är det nödvändigt att inta stadganden om åtminstone behandlingen av lån i utländsk valuta, den tidpunkt då räntorna förfaller till betalning samt skyldigheten att underrätta statskontoret när uppbörden av räntegottgörelse upphör.

Dessutom beslutar statsrådet enligt 2 § 3 mom. närmare om grunderna för att ett lån skall godkänna som räntestödslån, enligt 4 § 4 mom. kan statskontoret meddela anvisningar närmast om förfaringssättet vid utanordning och enligt 11 § kan bostadsstyrelsen fastställa blankettmodeller och meddela anvisningar om ansökningsförfarandet.

3. Ikraftträdande

Avsikten är att båda lagarna skall träda i kraft så snart de har antagits och blivit stadfästa.

Lagen om räntestöd till dem som har bostadsskulder och betalningssvårigheter avses gälla en bestämd tid, till utgången av 1995. Därefter tillämpas den dock fortfarande på räntestödslån som beviljats med stöd av den under den tid räntegottgörelse betalas.

Lagen om temporär ändring av lagen angående stämpelskatt tillämpas åren 1993—1995, dvs. under den tid den föreslagna räntestödslagen är i kraft, på skuldsedlar som uppgjorts vid regleringar som avses i lagen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om räntestöd till dem som har bostadsskulder och betalningssvårigheter

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Räntegottgörelse betalas enligt denna lag för sådana bostadslån som depositionsbanker, kreditinstitut, försäkringsbolag eller pensionsanstalter (*lånebeviljaren*) har beviljat en privatperson (*gäldenären*), om gäldenären på grund av att hushållets inkomster är otillräckliga inte klarar av att betala räntorna på lånet utan stöd. Dessa lån benämns i denna lag räntestödslån.

Med stöd av denna lag betalas inte räntegottgörelse, om gäldenären på grund av att hushållets inkomster är otillräckliga inte ens med hjälp av räntestöd klarar av att betala de låneräntor som återstår för honom att betala. Räntegottgörelse betalas inte heller, om betalningen med tanke på gäldenärens förmögenhet inte kan anses vara befogad.

Räntegottgörelse betalas inte för lån för vilka räntegottgörelse betalas av statens medel med stöd av någon annan lag eller vilka har beviljats av medel ur gårdsbrukets utvecklingsfond. Trots begränsningen kan räntegottgörelse dock betalas, fastän räntegottgörelse för lånet betalas med stöd av lagen om räntestödslån för anskaffande av ägarbostad (639/82).

2 §

Som räntestödslån godkänns lån som beviljats för att finansiera anskaffningen av en ägarbostad och som har beviljats och lyfts innan denna lag har trätt i kraft. Lånet kan helt eller delvis godkännas som räntestödslån.

Som räntestödslån kan godkännas lån som beviljats senare för att reglera lån som avses i 1 mom. samt lån som består av obetalda räntor på dessa lån.

Statsrådet beslutar närmare om grunderna för att ett lån skall godkännas som räntestödslån.

3 §

Den ränta som lånebeviljaren uppbär på räntestödslån får vara högst lika stor som den ränta som lånebeviljaren vid samma tidpunkt allmänt tillämpar på lån som beviljas för liknande ändamål.

Betalningen av räntegottgörelse får inte försvaga villkoren för det lån som godkänts som räntestödslån eller för övriga lån som gäldenären fått av lånebeviljaren.

4 §

I samband med statsbudgeten fattas beslut om beloppet av den räntegottgörelse som betalas av statens medel samt om maximibeloppet av räntestödslån.

Räntegottgörelse betalas för högst tre år.

Lånebeviljaren uppbär hos gäldenären skillnaden mellan räntan på räntestödslånet och räntegottgörelsen.

Statskontoret betalar räntegottgörelse till lånebeviljaren eller till ett av lånebeviljaren bemyndigat samfund. Statskontoret kan vid behov meddela närmare anvisningar om förfarandet vid meddelande att villkoren för räntestöd uppfylls och vid ansökan om betalning av räntegottgörelse.

5 §

Om de allmänna villkoren för räntestödslån stadgas vid behov genom förordning.

6 §

Kommunen fastställer gäldenärens utredning över hushållets inkomster, om inte inkomsterna kan visas genom ett intyg som arbetsgivaren utfärdat eller genom någon annan tillförlitlig utredning. Kommunen fastställer vid behov också utredning över värdet av gäldenärens förmögenhet.

7 §

Miljöministeriet fastställer hur fullmakten att godkänna räntestödslån skall fördelas mellan lånebeviljarna.

8 §

Återbetalas räntestödslånet, upphör utbetalningen av räntegottgörelse från den tidpunkt då lånet återbetalades.

9 §

Har den som erhållit räntestödslån använt

lånemedlen för något annat ändamål än det som avses i denna lag eller har han vid ansökan om lån lämnat väsentligen felaktiga uppgifter eller hemlighållit omständigheter som väsentligt påverkat beviljandet eller betalandet av räntestödslånet, kan utbetalningen av räntegottgörelse inställas. Låntagaren kan härvid åläggas att till staten återbetala högst fem gånger det belopp som staten har betalat i räntegottgörelse för lånet.

10 §

Lånebeviljaren, bostadsstyrelsen och statskontoret skall övervaka att användningen av lånemedlen och räntestödet överensstämmer med denna lag.

Lånebeviljaren och gäldenären är skyldiga att lämna bostadsstyrelsen och statskontoret de uppgifter dessa behöver för att fastställa att räntestödslånet har använts för godkänt ändamål samt enligt denna lag och stadganden och bestämmelser som utfärdats med stöd av den och att lånevillkoren också i övrigt har följts.

11 §

Bostadsstyrelsen kan fastställa behövliga modeller för ansökningsblanketter samt meddela närmare anvisningar om förfarandet vid ansökan om räntestöd.

12 §

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas vid behov genom förordning.

Denna lag träder i kraft den 1993 och gäller till och med den 31 december 1995, varefter den dock tillämpas på räntestödslån som beviljats med stöd av den under den tid räntestödet betalas.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

2.

Lag

om temporär ändring av lagen angående stämpelskatt

I enlighet med riksdagens beslut

fogas temporärt till lagen den 6 augusti 1943 angående stämpelskatt (662/43) en ny 50 c § som följer:

50 c §

Vid utfärdande av fordringsbevis är skuldsedel som uppgjorts vid regleringar som avses i lagen om räntestöd till dem som har bostadsskulder och betalningssvårigheter (/) fritagen från stämpelskatt.

Denna lag träder i kraft den 1993.

Denna lag tillämpas åren 1993—1995 på skuldsedlar som uppgjorts vid regleringar som avses i lagen om räntestöd till dem som har bostadsskulder och betalningssvårigheter.

Helsingfors den 7 maj 1993

Republikens President

MAUNO KOIVISTO

Miljöminister *Sirpa Pietikäinen*